

**JAVNOZDRAVSTVENA SLUŽBA
I ZDRAVSTVENI DJELATNICI U BAKRU
TIJEKOM XVIII. I XIX. STOLJEĆA**

**PUBLIC HEALTH SERVICES AND HEALTHCARE WORKFORCE IN BAKAR
OF THE 18TH AND 19TH CENTURY**

TATJANA ČULINA*

Deskriptori: Zdravstvene službe – povijest; Zdravstveni djelatnici – povijest; Javno zdravstvo – povijest; Povijest 18. stoljeća; Povijest 19. stoljeća; Hrvatska

Sažetak. Slijedom razmjerno malo sačuvane i neistražene izvorne arhivske građe te nekoliko objavljenih članaka u radu se prikazuju razvoj i organizacija zdravstvene službe i navode zdravstveni djelatnici u gradu Bakru tijekom XVIII. i XIX. stoljeća. Na razmeđu stoljeća u gradu je nakratko djelovao »špital« za oboljele u epidemiji tzv. »škrljevske bolesti«, a zdravstvene usluge pučanstvu pružala su dva liječnika i jedan kirurg. Tijekom stoljeća u gradu je zabilježeno djelovanje dvaju novih gradskih liječnika i četiriju kirurga te tri do šest licenciranih gradskih primalja. Tijekom stoljeća neprekidno je djelovala i gradska ljekarna. Uz živi promet luke djelovala je i izvrsno razvijena lučko-pomorska i preventivno-sanitarna služba. Mijenjanjem gospodarske situacije tijekom stoljeća, od početnog zamaha do stagnacije i depopulacije (od 7.600 na 2.000 stanovnika), grad je počeo sustavno zaostajati u svim vidovima javnog života pa i zdravstvene zaštite. Maksimalno je reducirana lučko-pomorska služba, a broj zdravstvenih djelatnika postupno se sveo na pokojeg liječnika i kirurga i nekoliko gradskih primalja.

Descriptors: Health services – history; Health personnel – history; Public health – history; History, 18th century; History, 19th century; Croatia

Summary. This review article draws on scarce and poorly studied archival information and several published articles to describe the development and organisation of public health services in the town of Bakar over the 18th and 19th century. For a short while at the turn of the 19th century, Bakar established a hospital run by two physicians and one surgeon to treat patients affected by the so called Škrljevo disease, an endemic type of syphilis. As the century went on, the number of healthcare providers increased by two more physicians, four surgeons, and three to six licensed midwives. There was also a town pharmacy, that worked all that time. As a busy port, the town also provided well-organised maritime sanitary services. As its economy changed over the two centuries to come to a halt after an initial boom, which resulted in a severe drop in population from 7600 to 2000 people, public services deteriorated, including public health. Maritime services suffered the hardest blow, while the workforce gradually came down to one or two physicians and surgeons and several midwives.

Liječ Vjesn 2014;136:296–299

Političke, gospodarske i demografske promjene

Nakon što je Bakar sredinom XVIII. stoljeća pripojen Austrijskom primorju te 1777. vraćen Hrvatskoj, sljedeće, 1778. carica Marija Terezija dala je Bakru status slobodnoga grada i slobodne trgovačke luke – *Magnifica communitas liberae regiae marittimae urbis Buccarenensis*,¹ a 1779. proglasila ga je i slobodnim kraljevskim gradom i pri tome mu podijelila gradski grb i autonomiju – *Districtus commercialis Buccarenensis*.²

U sljedećem razdoblju grad dobiva izvrsno organiziranu upravu s određenim brojem općinskih organa s precizno određenim funkcijama. Time je bio predodređen neslućen razvoj grada koji će se uskoro iz maloga ribarskog i vinogradarskog mjesta razviti u jedno od najvažnijih pomorskih, trgovačkih i brodogradilišnih središta na sjevernom Jadranu.

Razdoblje francuske okupacije (1809. – 1813.) nakratko je usporilo razvoj, ali od 1822., kad je grad ponovo pod vlasti hrvatskoga bana, započelo je razdoblje novog napretka. Sredinom XIX. stoljeća bakarski brodovlasnici posjeduju

22 broda s čak 8.320 BRT, godine 1875. u Bakru se osniva Hrvatsko brodarsko društvo, a nemalo zatim i Parobrodarsko društvo koje je, nažalost, ubrzo propalo i nagovijestilo početak gospodarske stagnacije. Pritom valja podsjetiti da sredinom druge polovice XX. stoljeća Bakar počinje gubiti trku sa susjednom Rijekom koja prerasta u veliku i modernu luku u koju je, zaobilazeći Bakar, 1873. stigla i željeznica. Ekonomsku stagnaciju Bakra presudno je pospješilo ukidanje statusa slobodne luke (1880.) nakon čega je uslijedio drastičan pad prometa i trgovine. Nakon toga Bakar se više nikad nije gospodarski oporavio.³

Svekoliki, poglavito gospodarski razvoj i jačanje municipalne samouprave izravno su se odrazili i u pratećoj demo-

* Odjel školske medicine, Nastavni zavod za javno zdravstvo Primorsko-goranske županije, Rijeka (dr. sc. Tatjana Čulina, dr. med., specijalistica školske medicine)

Adresa za dopisivanje: Dr. sc. T. Čulina, Bribirska 8, 51000 Rijeka, e-mail: golubica2@yahoo.com

Primljeno 24. veljače 2014., prihvaćeno 22. rujna 2014.

grafskej dinamici. Budući da se do kraja XVIII. stoljeća nisu vodile službene statistike o kretanju pučanstva, prvi pouzdani dokumenti sačuvani su iz 1787. i 1804., a čuvaju se u Mađarskome statističkom uredu u Budimpešti. Iz prvog popisa proizlazi da je 1787. u gradu Bakru živjelo 7.656 stanovnika, Rijeci 5.956, Varaždinu 4.814, Zagrebu 2.815, Karlovcu 2.740 itd. Sedamnaest godina kasnije, tj. 1804. Bakar broji 7.805 stanovnika, Rijeka 6.655, Varaždin 4.362, Karlovac 3.223, a Zagreb 2.973.⁴ Bakar neosporno populacijski napreduje do sredine XIX. stoljeća kada Andrija Rački navodi da je brojčano stanje municipija, tj. grada i okolnih naselja bilo oko 14.000 stanovnika od čega je polovica živjela u gradu.³ U svakom slučaju Bakar je u to vrijeme najmnogoljudniji grad u Hrvatskoj.

No kako je uskoro zbog razvoja parobrodarstva pomorska trgovina jedrenjacima brzo opadala, a teret se uz to zbog pogodnijih prilika i dolaska željeznice usmjerava prema Rijeci, u Bakru zamire privredni život, što prati i znatnija depopulacija tako da početkom XX. stoljeća u Bakru živi oko 2.000 stanovnika.³

Materijal i metode

Izvorna arhivska građa za grad Bakar iz razdoblja XVII. – XIX. stoljeća najvećim je dijelom uništena i nestala tijekom talijanske okupacije za vrijeme II. svjetskog rata. Sačuvan je tek manji nesistematiziran dio koji je pohranjen u još nesredenoj Muzeju Grada i praktički je teško dostupan za sustavnije istraživanje. Dio starije građe od XVII. stoljeća čuva se u Državnom arhivu u Zagrebu pod nazivom *Acta Barcaranea* unutar kojih je za zdravstvo osobito važan *Fasciculum sanitas*.⁵ Drugi dio arhivskih izvora čine fragmentarni zapisi u Državnom arhivu u Rijeci^{6–8} i službenim regionalnim shematizmima za područje tzv. Ugarskog primorja.^{9–10} Podaci o ljekarni sačuvani su u pismohrani Odsjeka za povijest medicinskih znanosti HAZU u Zagrebu. Sekundarne izvore čine objavljeni radovi nekolicine polihistora koji se u kontekstu općih prikaza usputno dotiču i zdravstvenih prilika u Bakru^{3,11–13} te svega nekoliko radova u kojima su ciljano obrađeni neki od aspekata u medicinskoj povijesnici grada.^{14–16}

Rezultati

Zdravstveni djelatnici

O razvoju javnozdravstvene službe u Bakru sačuvano je razmjerno malo dokumenata. No, s obzirom na veličinu i važnost grada, nedvojbeno je da se ona na nekoliko načina kontinuirano razvijala od XV. stoljeća dalje. Tako riječki polihistor Giovanni Kobler usputno spominje da je u Bakru 1444. Bratovština sv. Andrije vodila »bolnicu« (*ospedale*) uz crkvu Blažene Djevice Marije.¹² No budući da Bakar u to doba nije imao svoje gradske kirurge, a kamoli školovane liječnike, očito je to bio tek jedan od u to doba aktualnih hospicija od kojih će neki poslije prerasti u prave gradske bolnice, što se u Bakru nažalost nije dogodilo.¹⁷ Znatno kasnije, krajem XVIII. stoljeća, u vrijeme rasplamsavanja endemije tzv. »škriljevske bolesti«, izvan zidina, podno Kaštela sagrađen je »špital« iz brojne bolesnike iz okolnih mjesta. Nakon stišavanja endemije, 1847., zgrada je prenamijenjena u gradsku ubožnicu.³

Po uzoru na ostale slične gradove sigurno je da su u razdoblju do XIX. stoljeća, a i na njegovu početku u Bakru djelovali pojedini domaći ranarnici, a povremeno i prolazni kirurzi. No, ni o njima još nemamo potpunu sliku.

Istražujući u Državnim arhivima u Rijeci i Zagrebu, Marijan Matejčić pronašao je podatak prema kojemu je najsta-

riji bakarski kirurg bio Gašpar Michali koji je aktivno djelovao od 1752. do 1769., kada ga zbog bolesti nakratko honorarno zamjenjuje poznati riječki kirurg Giacomo Cosmini.¹⁴

Od 1772. Bakar ima novog liječnika. To je dr. Franjo Ostrogović, rodom s otoka Krka, koji je do tada obavljao praksu i stekao ugled vrsnog liječnika, najprije u Padovi, gdje je doktorirao medicinu i filozofiju, a zatim u Rimu odakle se vraća u domovinu najprije u Cres, zatim Pazin i konačno u Bakar.⁶

O neosporno više zdravstvenih radnika koji su djelovali u sljedećem razdoblju sigurno je bilo dosta podataka u gradskom arhivu, no kako je njegov najveći dio bio uništen tijekom talijanske okupacije u Drugome svjetskom ratu, na osnovi malobrojnih sačuvanih fragmenata nije moguće složiti potpunu sliku. Stoga nam kao pouzdani izvori ostaju dva službena shematizma koji su bili objavljeni tijekom XIX. stoljeća za cijelo područje tzv. Ugarskog primorja. Prema Shematizmu za Ugarsko primorje iz 1839. među gradskim uglednicima spominje se patricij i gradski savjetnik Luigi Basilio, inače doktor medicine i kirurgije koji obnaša dužnost gradskog fizika. Uz njega kao počasni gradski fizik spominje se i drugi liječnik doktor medicine Romuald Paravić.⁹

Sljedeće, 1840. godine u Shematizmu¹⁰ se među gradskim patricijima i savjetnicima i dalje nalazi doktor medicine i gradski fizik Luigi Basilio. Uz njega u samom gradu i okrugu prakticiraju i dva kirurga: Matija Srića (*Mattio Srichia*) i Pavao Cvetković (*Paolo Cvetkovich*) s time da se prvi oslovljava kao *maestro chirurgie*, a drugi *chirurgo civile*.

Spomenuti doktor medicine i kirurgije Romuald Paravić istodobno djeluje i kao službeni liječnik u bolnici za suzbijanje škriljevske bolesti u Kraljevici (*Istituto sanitario pell' estirpazione del morbo Skerlievo in Portore*). Uz njega tu je i drugi bakarski patricij i savjetnik kirurg Antonio Fachinetti. Usput pažnje je vrijedan i treći bakarski patricij i gradski savjetnik Lodovico Würth zaposlen kao kirurg (*dotore in chirurgia*) u lazaretu sv. Franje u Martinšćici.

Najstariji pronađeni zapis o ljekarničkoj službi u Bakru potječe iz 1825., a sačuvan je u pismohrani Odsjeka za povijest medicinskih znanosti HAZU u Zagrebu. Prema tim podacima prva ljekarna u Bakru osnovana je 16. 11. 1825., a prvi njezin vlasnik s osobnim pravom vođenja bio je Josip Martinčić. Ljekarna nosi naziv Blaženoj Djevici Mariji.¹⁸ Navedene podatke potvrđuje i riječki Shematizam iz 1839. i 1840. gdje je zabilježeno da u Bakru postoji ljekarna koju vodi Josip Martinčić (*Giuseppe Martincich*).^{9–10}

Glede primalja koje su zacijelo djelovale u Bakru, o njihovoj nazočnosti pri porođajima u matičnim knjigama krštenih gotovo da i nema zapisa do 1890. U Shematizmima Ugarskog primorja za 1839. i 1840.^{9–10} u gradu djeluju tri primalje: Carolina Schnautz, Marija Kovačić (*Maria Kovacich*) i Giovanna Ott. No, kako se 1860. u tri navrata spominju Antonija Matković, Marija Barbeta i Margareta Margitić kao *levatrice* ili *obstetrice*, očito je da su u gradu djelovale primjereno školovane i najvjerojatnije od grada plaćene primalje, ali da ih župnici nisu registrirali.

Od 1890. situacija se mijenja pa uz 55-ero (53%) od 104-ero krštene djece nalazimo i imena žena koje su pomagale na porođaju. Iz neznanog razloga župnik samo jednoj navodi ime i prezime i u dodatku *hermula* (Franciska Lukanić), a ostalima koje oslovljava s primalja navodi samo prezime (Dičić, Pamper, Prosen, Svaglič). Valja pretpostaviti, dakle, da je u Bakru krajem XIX. stoljeća djelovalo pet do šest licenciranih primalja.

Lučka i pomorska zdravstvena zaštita

U kontekstu razvoja javnozdravstvene službe u svim pomorskim gradovima pa tako i u Bakru od posebnog su značenja udio i uloga lučke i pomorske zdravstvene zaštite. Dok su u nekim gradovima prije Bakra (Rijeci i Trstu npr.) glavnu ulogu u tome odigrali lazareti, u Bakru nije bilo tako. U početku su preventivne aktivnosti vezane uz pomorsku medicinu posredno bile u ovlasti gradskih vlasti, što se usputno iščitava primjerice iz kruga djelatnosti najprije gradskog satnika, a poslije policijskog komesara koji su u sklopu gradske uprave sami ili preko svojih organa pazili na trgovinu hranom, provjeravali trgovine i gostionice, budno pazili na čistoću javnih gradskih površina i sl.¹⁷

Kao posebno važnu treba izdvojiti carsku odluku od 23. veljače 1833. kojom su bili uspostavljeni novi zdravstveni uredi u Rijeci i Hrvatskom primorju i sistematizirano osoblje. Dok je Zdravstvenim uredom u Rijeci upravljao kancelar, u Bakru i ostalim primorskim mjestima uprava ureda bila je povjerena tzv. zdravstvenim izaslanicima s godišnjom plaćom od 300 fiorina. Uz njega u Bakru djeluje još jedna plaćena osoba – tzv. gvardijan koji prima 150 fiorina na godinu. Uz navedene plaće obojica imaju pravo na besplatan stan u zgradi zdravstvenog ureda, a pripada im i određena naknada za odore.¹⁵

Daljnji razvoj pomorskih službi nastavlja se od 1851. stupanjem na snagu novog Ustrojstva lučke i pomorske zdravstvene službe u Austrijskoj Carevini. U duhu spomenutih reformi od 1851. Pomorski ured Bakra doživljava znatne kadrovske promjene. Na čelo dolazi »kapetan od luke i pomorskog zdravstva«. Tu su još pomoćnik za »pomorsko zdravstvo« s pratećim osobljem, a to su nadzorni uredovni pisar, lučki peljari i nekoliko stražara.¹⁶

Riječ je očito o izvrsnom primjeru ustrojstva lučke i pomorske zdravstvene službe u prvoj polovici XIX. stoljeća o čijoj je budnosti i efikasnosti ovisio prosperitet ne samo luke i grada Bakra nego i cjelokupnoga lokalnog pučanstva, ali i kontinentalnih sredina koje su gravitirale prema Bakru.

No, kao što je već uvodno bilo naglašeno, sedamdesetih godina XIX. stoljeća započinje stagnacija i sve veće zaostajanje Bakra kao luke i pomorskog središta. Gubitkom statusa slobodne luke (1880.) lokalne lučke i lučko-pomorske vlasti gube samostalnost ili im se drastično smanjuju ovlasti i opseg djelokruga.³

Posljednja tri decenija XIX. stoljeća označena su općim gospodarskim i pratećim socijalnim i demografskim nazadovanjem tako da će početkom XX. stoljeća kao grad s oko 2.000 stanovnika Bakar nastaviti životom mirnoga primorskoga grada.

Rasprava i zaključak

Među najpoznatije istraživačke sinteze gradova u njihovoj kulturnohistorijskoj ulozi i mijenama ubrajamo onu Lewisa Mumforda¹⁹ ili, primjerice, komparativne studije Leonarda Benevola²⁰ i Christophera R. Friedrichsa.²¹ Istraživanja koja potječu iz šezdesetih godina prošlog stoljeća općenito vezana su uz izučavanje gradova kao procesa u čemu su se posebice pokazali pogodnima manji gradovi. Bakar je u svim svojim fazama razvoja i stagnacije zgodan model za upravo takav pristup. U njemu se ogledaju specifični mehanizmi razvoja koji razotkrivaju sferu određenih interesnih skupina / politika što utječu na njegov razvoj i stagnaciju te na oblikovanje njegova identiteta.^{3,11,13} Utoliko je indikativna usporedba prema kojoj su Kastav i Grobnik i

dalje u praktičnom smislu dijelili sudbinu nekadašnjih kaštela gotovo do sredine XVIII. stoljeća,^{22–25} dok su Rijeka i Bakar u tom razdoblju postali slobodni kraljevski gradovi i slobodne luke, što im je predodredilo prosperitetnu budućnost koja se zatim na različite načine ostvarila tijekom sljedećeg stoljeća. Rijeka je postala vodeća srednjoeuropska luka, grad s razvijenim pomorstvom i trgovinom na početku industrijalizacije koju su pratili priljev i koncentracija kapitala u bogatu gradsku upravu. U gradu se otvorila moderna bolnica u kojoj su radili liječnici pristigli s vodećih talijanskih i austrijskih fakulteta, a broj zdravstvenih djelatnika – liječnika, ljekarnika i primalja – sustavno je rastao.²⁶

U odnosu na Rijeku Bakar, premda je kao luka krenuo s istih pozicija, nakon naglog rasta od sredine stoljeća počinje doživljavati postupnu stagnaciju razvoja, što se odražavalo i u njegovoj depopulaciji. Kako se gospodarska situacija mijenjala, tako je grad počeo sustavno zaostajati u svim vidovima javnog života. Umjesto bolnice i javnozdravstvene službe u ovlasti grada postupno se broj zdravstvenih djelatnika sveo na pokojeg liječnika i kirurga, koji su usput prakticirali i u obližnjoj Kraljevici u tamošnjoj bolnici za oboljele od tzv. škrljevske bolesti. Uz jednog ljekarnika spomena je vrijedno i nekoliko gradskih primalja koje su i dalje djelovale usprkos natalitetnoj stagnaciji i općoj depopulaciji.²⁶

U usporedbi s prilikama u susjednim gradovima tijekom XIX. stoljeća rezultati ovoga rada zorno pokazuju ovisnost razvoja zdravstvene službe s općim, poglavito gospodarskim prilikama. Dok se u Kastvu i Grobniku i dalje živi tradicionalnim ladanjskim životom zdravstvene se prilike sukladno tomu ne mijenjaju. S druge strane, zahvaljujući ekonomskoj ekspanziji i koncentraciji kapitala, u Rijeci se razvija moderno koncipiran sustav zdravstvene zaštite. Isto načelo vrijedi i u Bakru do sredine stoljeća, a zatim se uz zamiranje pomorstva i lučkih djelatnosti te opću stagnaciju sužava javnozdravstvena služba i smanjuje broj zdravstvenih djelatnika.

Utoliko je temeljno arhivsko istraživanje, poput ovoga, važno polazište razumijevanju onih procesa koji su gradu Bakru mijenjali identitet i sudbinu, a zdravstvenoj skrbi kvalitetu i dostupnost.

LITERATURA

1. *Marija Terezija*. Povelja »Magnifica communitas liberae regiae marittimae urbis Buccarenensis«, Beč, 13. svibnja 1778. Dokument je u međuvremenu zagubljen.
2. *Marija Terezija*. Povelja »Districtus commercialis Buccarenensis«. Beč, 23. travnja 1779. Čuva se u Gradskom muzeju u Bakru.
3. *Marochino I.* Grad Bakar kroz vjekove. Bakar: Gradski muzej, 1978., str. 19–126.
4. *Lorković M.* Narod i zemlja Hrvata. Zagreb, 1939. Reprint: Marijin tisak, Split, 2005., str. 73.
5. Hrvatski državni arhiv, Zagreb. Acta Bucaranae, 110–31. Fasc. sanitas, 1771–1772.
6. Državni arhiv Rijeka, Bakarski magistrat (Magistrato di Buccari), Opći spisi 1776.–1929.
7. Državni arhiv Rijeka, Arhiv grada Bakra, 1862. – 1877.
8. Državni arhiv Rijeka, Trgovačko mjenbeni sud, br. 1022/Pol. od 18. svibnja 1833.
9. *Scematismo del Regio Littorale Ungarica*. Fiume: Tipografia Regio Governalae, 1839., str. 186.
10. *Scematismo del Liitoriale ungarico*. Fiume: Tipografia regia governiale, 1840., str. 209–12.
11. *Herljević A.* Pregled općinske organizacije u Bakru u XIX stoljeću. Vjesn Hist arh Ri 1963 – 1964;8–9:33–47.
12. *Kobler G.* Memorie per la storia della Liburnica città di Fiume. Vol. I. Fiume: E. Mohovich, 1896., str. 234–38.

13. Rački A. Bakarski municipij. Vjesnik staleškog društva katoličkih svećenika NRH 1956;1–2:73.
14. Matejčić M. Neki podaci o bakarskim liječnicima-kirurgima u XVIII. stoljeću. Acta hist med pharm vet 1969;9:141–6. Preisak u: Matejčić R, Matejčić M. Ars Aesculapii. Prilozi za povijest zdravstvene kulture Rijeke i Hrvatskog primorja Rijeka. Rijeka: ICR. 1982., str. 69–74.
15. Matejčić R. Sistematizacija pomorskog zdravstvenog osoblja u Hrvatskom primorju i Rijeci 1833. godine. Medicina 1978;16:178–9. Preisak u: Matejčić R, Matejčić M. Ars Aesculapii. Prilozi za povijest zdravstvene kulture Rijeke i Hrvatskog primorja Rijeka. Rijeka: ICR. 1982., str. 75–8.
16. Škrobonja A. Lučke i pomorske zdravstvene službe Bakra u 18. i 19. stoljeću. Pomorska medicina IV (Naučne rasprave). Pomorska biblioteka, sv. 36. Beograd: Momarički glasnik, 1987:29–31.
17. Škrobonja A. Socijalno-medicinske prilike u Rijeci tijekom 15. i 16. stoljeća (magistarski rad). Rijeka: Medicinski fakultet Sveučilišta u Rijeci; 1984.
18. Pismohrana Odsjeka za povijest medicinskih znanosti HAZU. Dokumentacija o ljekarni Blažene Djevice Marije u Bakru.
19. Mumford L. The City in History. New York: Harcourt, Brace & World; 1991.
20. Benevolo L. The European City. Hoboken: Wiley-Blackwell; 1995.
21. Friedrichs CR. The Early Modern City, 1450–1750. London: Longman; 1995.
22. Strčić P. Prilog političkoj povijesti Kastavštine od 1813. do 1918. godine. U: Grbac Ž, ur. Zbornik Kastavštine, Kastav: Grad Kastav 1978; str. 39–54.
23. Mandić O. Kastav i Kastavština u srednjem i novom vijeku. U: Grbac Ž, ur. Zbornik Kastavštine, Kastav: Grad Kastav; 1978, str. 23–8.
24. Rački A. Zabilježbe iz povijesti gospoštije Grobnik. Rijeka: Narodna štamparija, 1948. Preisak. Čavle: Katedra Čakavskog sabora Grobnišćine; 2005.
25. Lukanić S. Od grobničke gospoštije preko grobničkih općina i mjesnih zajednica do suvremenih općina na Grobnišćini. U: Silić J. ur. Grobnički zbornik 1996;4:117–25.
26. Čulina T. Povijesnomedicinski i javnozdravstveni odrazi neravnomjernog gospodarskog razvitka Rijeke i okolice u XIX. stoljeću (disertacija). Rijeka: Medicinski fakultet Sveučilišta u Rijeci; 2012.



Vijesti News

Hrvatsko društvo umirovljenih liječnika
Hrvatskoga liječničkog zbora
HDUL HLZ

Pozivamo umirovljene liječnike da nam se pridruže!

- stručna predavanja
- druženje uz kavu
- izleti
- kulturne manifestacije
- pomoć potrebitim kolegama
- u pripremi III. knjiga HDUL
- rješavanje naših problema

Pridruži se! Budi naš član!

Informacije: 098-350 108, 098-71 25 99, 098-457 117

E-mail: brinarpeter@gmail.com, kaiczvonimir@gmail.com, ankica.salamon@gmail.com

Prim. mr. sc. Peter Brinar, dr. med
Predsjednik HDUL HLZ



Poštovani čitatelji, dragi kolege!

Veliko nam je zadovoljstvo upoznati Vas s mogućnosti da prva godišta Liječničkog vjesnika od 1877. do 1917. godine pročitate u elektroničkom obliku na web adresi: **www.hlz.hr**.

Urednički odbor LV-a